

Pretulu prenumeratiunei
pentru partile Austriei si
Ungariei: pe 1. anu 4 fl.
pe 1/2 anu 2 fl. v. a.
pentru alte tieri 5 fl. la
anu.

SPERANTIA.

Banii de prenumeratiune
si corespundintiele sunt
de a se adresá franco
contra Redactiunea „Spe-
rantiei“, la Aradu, strat'a
Capelei, Nr. 26.

Fóia literaria-besericésca.

Organulu teologiloru romani din Aradu.

Foi'a acést'a sub redactiunea colegiale a membriloru societati de leptura si sub auspiciile superioritatii scolástice
ese de doue ori la luna. anume la 1. si 15. a fiescecarei lune.

In institutulu teologicu

din Aradu, la dispusetiunea Inaltpresantitului Domnu episcopu diecesanu, se voru tiené esamenele
semestrale de iérna pe a. c. 1871. in 2, 3, 5 si 6. Martiu, in ordinea urmatore:

Marti:

{ **deminéti'a:** cursulu III. din Teologi'a pastoralá;
dupa médiadi: cursulu II. din Retoric'a bisericésca si cursulu I-iu din metodulu
invetiatoescu.

Mercuri:

{ **deminéti'a:** cursulu II. din Istori'a bisericésca; cursulu I. din Gramatic'a romana.
dupa médiadi: cursulu III. Teologi'a moralá.

Vineri:

{ **deminéti'a:** cursulu III. Dreptulu canonicu.
dupa médiadi: cursulu II. Teologi'a dogmaticá, cursulu I. Pedagogi'a.

Sembata:

{ **deminéti'a:** cursulu III. Retoric'a bisericésca.
dupa médiadi: cursurile III. II. I. Tipicu si cantare.

Aradu. 10. Februaru 1871.

Corpulu profesoralu.

Observari modeste

referitóre la organismulu bisericéi nóstre.

Biseric'a nóstra gr. orientála romana in procesulu seu de reorganizare a ajunsu pana la acelu stadiu, incátu ea astadi nu ne mai infacisíeza fantan'a cea de seclii astupata de absolutismulu bisericescu de mai nainte; elemintele organismului bisericescu atátu personale cátu si sociali si-au inceputu activitatea. incátu prosperarea loru reciproca si cu acést'a vitalitatea bisericéi din afara ni este garantata. déca noi, — carii suntemu medulari ai bisericéi si formamu elemintele ei constitutive. — ni vomu cunósce si vomu implini cu tóta conscientiositatea detorintiele nóstre in aceea sfera, care e normata pentru fiecare membru in sant'a scriptura si canóne; pentruca numai strins'a observare a competintiei de activitate va poté sustiené armonia eleminteloru, le va consolidá si va resultá: cá in fantan'a deja destupata, ap'a izvorului celui bogatu se se limpediésca cátu mai curundu; la din contra ap'a pe timpu neprevedutu va fi totu turbure si va disgustá pre cei chiamati a gustá dintr'ens'a, éra daun'a de aci provenitóre va fi si mai mare.

E lucru naturalu cá precum la tóte corpurele organice viéti'a trebue necesaruminte se se incépa cu fermentatia, dupa care apoi urméza procesulu desvoltarei intre marginile legiloru eterne: asiá si viéti'a noului organismu alu bisericéi nóstre, trecandu prin fermentati'a incepatoriei are se se desvólte dupa legile dumnedieesci descoperite si dupa santele canóne.

Aceste, in cátu se referescu la organismulu bisericéi se cuprindu in liniaminte scheletone in statulu organicu.

Avemu dara bas'a architectonica, atata de necesaria pentru maretulu edificiu alu bisericéi nóstre nationale. Laicii cá si clericii se potu orienta pe de plinu in sfer'a loru de activitate, cá se nu devina la amestecarea limbelor; numai bunavointia si putiena ostenéla li trebue.

Nu voimu dara neci nu ni arogamu dreptulu a dá direptiune in procesulu de reorganizare alu bisericéi nóstre, atata inse fiene permisul a observa cu tóta modestia: cá nu numai din partea eleminteloru sociale inferióre ale organismului bisericescu, ci chiaru si din partea venerabilului sinodu eparchialu nu vedemu a se observa pe de plinu in pertractari si

decideri sfer'a de competintia chiaru neci acolo, unde acést'a sfera e precisata, are intielesu gramatical, si nu suferu neci o talseire logica; d. e. in intielesulu §-lui 174. puntu 5. alu statutului organicu: consultarea asupra cualificatiunei, ce se cere dela cei ce se pregatescu spre trépt'a preotiésca ect. se tiene de competintia sinodului episcopescu; totusi dupa rezultatulu procesului reorganisarii de pana acuma vedemu, cumca acestu obiectu baremu pentru eparchia nóstra aradana s'a pertractatu si decisu prin sinodulu eparchialu. Avemu date, cumca: comitetulu unui protopresviteratu vacantu, a fipsatu prin decisu facultatea de drepturi, cá conditiune pentru competitorii acestui postu.

Cu referintia la esemplulu primu: gratulamam din inima salutari'a decisiune a sinodului nostru eparchialu, decatu amu éراسi din tóta inima, ca asemene dispusetiuni privitoare la cualificatiunea clerului, tocmái in interesulu validitatii acelora, in viitoriu se se intemple in sfer'a de competintia a sinodului episcopescu.

Relativu la atins'a decisiune a comitetului protopresviteralu: pe langa tóta buna vointia trebue se o consideramu de esagerata, atatu facia cu marea parte a clerului bine meritatu pe terenulu bisericescu, catu si facia cu sucrescintia clericala. cáci in casulu primu suntu desconsiderate dispusetiunile statutului organicu din §. 53. éra in casulu alu doilea se eludéza atinsulu decisu alu sinodului eparchialu de sub Nrulu ^{105.}port. 1870, unde la primire in institutulu clericalu din Aradu se prescriu 8. clase gimnasiale. Va se dica susu atinsulu sinodu proto. preferéza o cualificatiune onorifica, ne luandu in consideratiune cualificatiunea primita de sinodulu eparchialu. Iuristulu ca se póta fi advocatu bunu nu are lipsa de facultatea teologica; la unu medicu nu se pretindu sciintiele juridice ca se póta escelá e. e. t.

La confesiunea augustana si elvetica e destulu a avé 8. cl. gimn. si darulu cuventului, ca unu teologu absolutu se póta deveni nu numai protopresviteru ci si superintendente. Totu astfelu — cu putina deosebire — stá lucrulu si la alte biserici; pana candu noi abea esiti din labirintulu absolutismului seculariu, degeneramu in poftu cu locomia lui Icarus.

Sistem'a de impartire a sciintieloru in diferite focultati s'a introdusu cu privire la marginitele potintie omenesei, si spre a face cátu mai posibilu perfectiunea individuala in acele ramuri de sciintie, care corespundu inclinatiuniloru naturale in mai mare masura.

Toti recunoscemu folosulu ce póte aduce preotulu cunoscintia multilateralu, si amu dori din inima a avé in cleru o cualificatiune cátu mai estinsa. Multu ar folosi p. e. preotulu facultatea de medicina, pentru legatur'a cea stransa si influinti'a reciproca intre sufletu si corpu; facultatea de filosofia, pentru de a poté capacita si a convinge cu mai mare resultatu

pre ceice vin cu preotulu in coatingere in genere, si in specia turm'a cea intielegatore incredintiata conducerei lui; si asiá mai de parte amu poté profita din tóte facultatile de sciintie, inca si din arte; dara spre a ne poté perfectoná in tóte ar trebui se fimu mai multu decátu ómeni, cu viétia mai lunga si mai sigura decatu cea omenésca.

Iuchiamu cu aceea convingere din partene, cá alegerea unui preotu seu protopresviteru numai atuncea póte fi corespundietore scopului ce-lu are biserice'a. déca pe langa alte cunoscintie sciintifice se va pune pondulu decidiatoriu pe facultatea de teologia, pe bun'a conduita, esperintie si meritele castigat pe terenulu bisericescu; alte cunoscintie lu potu face pe omu ori cátu de invetiatu, éra de preotu bunu de siguru numai cualificatiunea si virtutile atinse lu — potu face.

Aceste suntu garantiile prosperarei bisericei nóstre in er'a reorganisarii, si care sinodu (parochialu ori protopresviteralu) intre marginele competintiei sale va lucrá astfelu: acela „va fi cá unu pomu resaditu langa isvórele apelor, carele rodulu seu va dá la tempulu seu, si frundi'a lui nu va cadé si tóte ori cáte va face voru spori.“

M. Sturz'a.

Cultur'a si ramurile ei.

(Continuare.)

II. Cultur'a literaria. Cultur'a literaria ni aréta calea catra cultur'a generala, e fonte esteticu, ea desvólta in noi facultatea aceea prin carea, gustamu productele subtile ale literaturu, desvólta facultatea, prin carea fruamu avuti'a si frumséti'a acelei'a. Din aceste motive ni potemu splicá nisuinti'a cea mare a multor'a intru castigarea culturei aceste'i'a. In tóte clasele de societate, fia acele mai multu, séu mai pucinu sciintifice, ne intalnimu cu cunoscintie literarie. Aceste cunoscintie se referu mai vertosu la literatur'a beletristica, sub carea se intielege de regula literatur'a petrecatória, incependu dela operele literatiloru celoru mai renumiti, pana la scrierea cea usióra a unei foisióre. Aceste nascu cultur'a beletristica. Dar omulu usioru póte cadé in estremitate si fatia cu cultur'a generala literaria, cáci precumu e unu lucru placutu a conversá cu unu omu asia disu cetitu, si precumu e placutu in conversare a audí folosindu din candu in candu massimele, spresiunele barbatiloru escelinti: tocmái asia e de disgustatoriu, de fatigatatoriu a colocuá cu unu atare, care desiertulu potintiei sale spirituale in continuu nisuesce alu plantá cu flori esotice, si nu voiesce a observá, cá acelea se vestediescu, pieru acolo . . . Cetirea stá bine numai

la unu atare, carele se vede că e independinte in combinatiunile sale, si cu câtu posiede cineva mai multa originalitate in cunoscintie: cu atâtu e mai mare procentulu cunoscintieloru castigate prin cetitu. Ca se-si póta castigá cineva cultura literaria nu are necesitate de cetirea intregeloru bibliotece, nu de cetirea suteloru de romanuri, novele si altele, mai de parte neci de aceea nu are lipsa, ca indata ce apare unu opu de sub tipariu, delocu pana asia dicendu e caldu, se consume totu ce se afla in trinsulu, ci tocmái din contra, numai unu atare va deveni cultu in literatura, care distinge cartile si punctulu de manecare; in privinti'a acést'a nu-i servesce cuantitatea, marimea opuriloru, ci calitatea, medu'a acelor'a. In fine omulu cultu in literatura are lipsa si trebuie se fia scrutatoriu, se analisedie, se aiba estetica buna intru alegerea frumsetieloru literarie. Estetic'a buna probéza facultatea judecarii. ea este anim'a, capulu lucrului. —

III. Amic'a fidela a culturei literaria este cultura artifica; ambele umbla la olalta, un'a pe ali'a se protege, se nutrescu, ambele suscita acea noblétia a inimei, a spiritului, carea conditiunedia frumseti'a si auctoritatea cea mai perfecta a vietii. Cultura artifica cuprinde in sine aceea sciintia, prin carea cunoscemu productele artei si ni scimu aflá placere in trinsele. La acést'a nu e de lipsa se fia cineva artistu séu critizante, cu tóte, ce e dreptu, că pucina cunoscintia artifica usiorédia fôrte castigarea culturei acesteia, — ajunge ca se avemu facultatea de a cuprinde usioru frumsetiele artei; ajunge se avemu in objectulu acest'a atâta cunoscintia, ca la privirea artei se nu ne mirâmu, buna-óre ca copii, nesciundune orientá de felu si dechiarandu lucrulu de minune, va se dica: trebuie ca se scimu pentru ce ne bucuramu, si ce este aceea ce ni causédia sufletulu placere estetica. Cumca de lipsa este a cunósce o arta, o opera, asia dicendu, cu scrupulositate, spre aceiu scopu ca se o potemu dechiará de frumósá, acést'a e o asia cestiune séu problema, acarei resolvire e fôrte grea; de órece farmeculu ce ni-lu casiunedia art'a e unu ce impulsu naturalu si presiunea artei e o astfelu de simtire in inimile nóstre, carea nu o potemu luá de locu la critica, căci acést'a de regula vine mai tardiu inainte si adeca atunci, cându ne-amu facutu dejá selavii impresiunei esterióre. Din aceste potemu conchide, că unu atare arata o pricepere angusta, care dupa ascultarea séu privirea artei numai de câtu si-ie aerulu juriului si

aduce sentintia asupra ei. Cându ne intalnimu in teatre, concerte, séu intr'alte locuri ocazionali cu astfelu de individi, vomu aflá in cele mai multe casuri, că o astfelu de portare dovedesce mai multa incredere si afectatiune, decâtu vre o capacitate artistica de dómne ajuta.

Ca se potemu judecá ceva objectu, arta, dupa valórea ei meritoriale, trebuie se avemu cunoscinti'a reguleloru, legiloru artei, acel'a carele nu le cunósce aceste, neci cându nu va fi in stare a judecá valórea interióra a lucrulu celu privesce, a objectulu cu care se ocupa.

La cunoscinti'a acestoru legi devenimú mai virtosu atunci, déca privimú mai adese, déca esaminâmu mai de multe ori artele, déca cunóschemú mai antâiu oper'a lucrata dupa regulele clasice. Prin urmare acel'a, carele doresce a avé o adeverata cunoscintia de arta, tientésca-si privirea si atentiunea asupra literaturu clasice si nu se orientedié dupa judecările improvizate si totu odata confuse a unora si altora, deórece aceste de regula suntu seducátorie, sunt superficiale.

(Finea va urmá).

Nr. 127.
Sc. 44.

Afaceri consistoriale

referitóre la infiintiarea inspectoratelor scolare.

A

Circulariu catra toti protopresviterii si administratorii protopresviterali.

Preonorate Domnule Protopresviteru!

Sinodulu eparchialu gr. or. romanu din Aradu, tienutu in 1870. avendu naintea ochiloru inflorirea scóeloru gr. or. romane, si prosperarea invetiamentulu si a culturei poporale; si considerandu că protopresviterii — cá fostii pan'eum inspectori scolari, — de dupa nou'a organizare a trebiloru nóstre bisericesci si scolarie, suntu acum cu multu mai tare ocupati, — chiaru si numai cu sarcin'a administratiunei trebiloru bisericesci. — decâtu se póta pe deplinu corespunde si recerintieloru referitórié la administrarea trebiloru scolarie devenite astadi multu mai multiplice: in siedinti'a s'a IX. din 28. Apriliu 1870. sub Nr. 100. a decisu, că consistoriulu se denumésca inspectori scolari provisori, in tóte protopresviteratele.

Conformu acestui decisu sinodalu, subscrisulu consistoriu, a aflatu dara de lipsa, a impartí singuratecele protopresviterate, — de dupa jurstari — in mai multe inspectorate, in fruntea caror'a pana la

alte dispusetiuni, a si denumitu cate unu inspectoru de scóle cercualu greco-orientalu.

Din aici sub % alaturatulu conspectu generalu se póte vedé atatu complexu comuneloru de dupa inspectorate, catu si numele respectiviloru inspectori.

Prin urmare, sprimandu Ti-se Preonoratu DTale recunoscintia consistoriala, pentru activitatea si zelulu ce l'ai manifestatu pan'acum. — cá inspectoru scolaru, facia cu promovarea scóleloru si a invetiamentulu poporalu, din submanuatulu tractu prin acest'a Preonoratu DT'a esci deslegatu de sarcin'a administratiunei trebiloru scolarie aseptandu-se totusi si pe viitoriu dela Preonoratu DT'a a dá totu succursulu moralu si spiritualu, nu alteum ori ce date si desluciri, ce voru cere nou denumitii inspectori in trebile scolaru. Mai de parte Preonoratu DT'a esci indrumatu cá in interesulu causei acesteie-a comune, circularminte si catu mai caldurosu se recomandi pre nou denumitii inspectori scolaru atatu singuraticiloru invetiatori, catu si respectiviloru directoru locali, nu alteum singurateceloru comune bisericescu, indrumandule, ca cu ori ce ocaziune, se-i intimpine cu cuvinintiosulu respectu si incredere, cá pre nesce mandatari ai consistoriulu, si se li-se dee mana de ajutoriu intru implinirea datorintieloru oficióse.

Ce se atinge de sfer'a activitatii a nou denumitiloru inspectori scolaru, aceea va fi totu acea, carea a fostu pan'acum a Preonoratu DTale in causele scolaru, totusi la actulu alegerii de invetiatoriu, Preonoratu DT'a si pe viitoriu vei avé de aconvocá, si cá presiedinte a deschide, conduce si incheia respectivele sínóde parochiale, cá si pan'acum.

Deschiderea concursulu la statiunile invetiatorescu vacante inse, precum si compunerea listei candidatorulu, se vá efeptu cu contielegerea si invoirea respectivulu inspectoru scolaru.

La insusi actulu alegerii de invetiatoriu inspectorulu participéza in calitate de vice-presiedinte, éra candu Preonoratu DTa ai fi impededatu de a conduce presidiulu atunci inspectorulu ocupa presidiulu, in care casu inse Preonoratu DTa totdeuna vei avé inca de timpuriu de alu incunoscintia.

Protocolulu alegerii lu-vei legalisá Preonoratu Ta seau in casu de impedeare respectivulu inspectoru scolaru, carele la tóta intemplarea vá avé de alu susterne acestui consistoriu.

In fine Preonoratu DTa vei avé de a procurá pe sém'a inspectoratelorulu din tractulu Preonoratu DTa, cate unu sigilu respective stampiglu, cu urmatóri'a inscriptiune: „*Inspectoratulu de scóle cercualu confesionalu greco-orientalu N. N.*“ cari dupa ce voru fi gat'a, indata le vei predá respectiviloru inspectori.

Din siedinti'a senatulu scolaru tienuta in 28. Ianuariu 1871.

Procopiu Ivacicoviciu, m. p.
Episcopulu Aradului.

Conspectulu

comuneloru gr. or. romane, din provinti'a consistoriulu aradanu,

de dupa inspectorate.

IB.

I. Inspectoratulu Aradului: Ioane P. Desseanu: Aradu, Gaiu, Pecic'a, Micalac'a, Mundrucu, Ciciru, Sambateni, Giorocu, Minisiu, Cuvinu, Paulisiu, Sentesiu, H.-M.-Vásárhely.

II. Inspectoratulu Nadlacului: Mihailu Sierbanu: Nadlacu, Semlacu, Siatinu, Cianadu, Igrisiu, Tornia, Batania.

III. Inspectoratulu Radnei: Paulu Goronu: Radna, Cladova, Sioimosiu, Milova, Odvosiu, Conopu.

IV. Inspectoratulu Caprutiei: Vasiliu Zorlentionu: Berzova, Monorostia, Caprutia, Grosi, Dumbraviti'a, Slatina, Batuti'a.

V. Inspectoratulu Varadiei: Vasiliu Belesiu: Juliti'a, Sorosiagu, Varadia, Baia, Lupesci, Pernesci, Govosidi'a.

VI. Inspectoratulu Sovorsinului: Georgiu Haica: Sovorsinu, Halalisiu, Troiasiu, Cuiasiu, Vinesci, Toeu, Ilteu, Selisce, Petrisiu, Corbesci, Rosia, Obersia.

VII. Inspectoratulu Siriei: Ioane Moldovanu: Siria, Covasintiu, Seleusiu-Cigirelu, Pancot'a Musca, Moderatu.

VIII. Inspectoratulu Agrisiului: Ioane Luca: Agrisiu, Araniagu, Drauti, Duudu, Tautiu, Nadasiu, Ternova, Curtacheru, Silingia, Lugozeu, Cavn'a.

IX. Inspectoratulu Boros-Ineului: Paulu Drag'a: Borosineu, Sicula, Moroda, Iarmata, Bogsigu, Aldesci, Voivodeni, Monereu.

X. Inspectoratulu Siebesiului: Nicolau Ardeleanu: Borosiu-Siebesiu, Chertesi, Berendi'a, Govosdi'a, Rosia, Revetisiu, Dieciu, Lazu, Cocioba, Repsigu, Donceni, Selageni, Prajesci.

XI. Inspectoratulu Deznei: Teodoru Ioanescu: Miniadu, Ignesci, Negr'a, Bohaniu, Nadalbesci, Dezn'a, Slatina, Sasaniu, Ravn'a, Moniasa.

XII. Inspectoratulu Buteniloru: Teodoru Halicu: Buteni, Berza, Cuiediu, Hodosiu, Iarcosiu, Cacareu, Vasoia, Pausieni, Chisindi'a, Almasiu, Cilu, Bodesci, Mustesci.

XIII. Inspectoratulu Iosasiului: Georgiu Hornoiiu: Iosasiu, Iosasielu, Bontiesci, Gur'a-Hontiu, Hontioru, Zimbru, Satureu, Zoldesiu, Mandrizesci, Secaci, Dulcele, Baltele, Temisiu, Holdmezeu, Crogn'a.

XIV. Inspectoratulu Giulei: Georgiu Chirilescu: Giula magiara, Giula germana, Ciab'a, Bichisiu, Chitighazu, Macia, Curticiu.

XV. Inspectoratulu Otlacei: Ioane Suci: Otlaca, Pilu, G.-Varsiandu, Sicieu, Socodoru.

XVI. Inspectoratulu Chisineului: Savu Fercu: Chisineu, Erdeigiu, Nadabu, Sintea, Misc'a.

XVII. Inspectoratul Simandului: Alesiu Popoviciu: E. Simandu, C. Simandu, Cherechiu, Comlosiu, F.-Varsiadu, Zarandu, Sinitea, Cinteiu.

XVIII. Inspectoratul Siepreusului: Ioane Cornea: Siepreusiu, Vadasu, Apateu, Talposiu, Berechiu, Siomoschesiu, Cermeiu.

XIX. Inspectoratul Halmagiului: Gratianu Popp: Numirea scólei si comunele apartininte:

1. Ociu: Ocisoru, Ociu.
2. Halmagiu: Czoheci, Poenariu, Iuonesci, Czermur'a. Tis'a, Leas'a, Lescior'a, Halmagiu.
3. Halmagelu: Sirbi, Halmagelu.
4. Lungsióra: Vosdociu, Lungsiór'a.
5. Banesti: Cristesti, Banesti.
6. Brusturi: Brusturi.
7. Bodesti: Mernesti, Bodesti.

XX. Inspectoratul Risculitiei: Nicolau Hentiu

1. Risculiti'a: Baldovini, Valea-mare, Risculiti'a.

2. Dobrotiu: Ternaviti'a. Obersi'a. Leautiu,

Dobrotiu.

3. Tomesti: Stei'a, Strimb'a, Tiulesti, Tomesti.

4. Valea de josu: Valea de susu, Ternav'a.

Brotnu'a, Valea de josu.

5. Ciungani: Cazanesti, Ciungani.

6. Preveleni: Basarabasa. Preleveleni.

XXI. Inspectoratul Vidrei: Nicolau Butariu:

1. Ciuciu: Ciutiu.

2. Lazuri: Grosi, Lazuri.

3. Magulicea.

4. Vidra.

5. Aciuv'a: Poian'a, Aciuv'a.

6. Plescuti'a: Gur'a valei; Plescuti'a.

7. Dumbrave: Rostoci, Budesti, Dumbrave.

8. Aciutia.

9. Talaciu.

XXII. Inspectoratul Lipovei: Christoforu Giuchiciu: Lipov'a, Dorgosiu, Hosuseu, Belotintiu, Chelmau, Siusitarovetiu.

XXIII. Inspectoratul Zabaltiuului: Dimitriu Jucu: Zabaltiu, Lalasintiu, Petirsu. Brusnicu. Ohaba-Serbésca. Radmanesi, Dobresci, Spata Bar'a, Lapusiu.

XXIV. Inspectoratul Secasiului: Teodoru Papu. Secasiu, Vism'a. Crivobar'a, Labasintiu, Brestovatiu. Chisdi'a Teesiu. Cuvesdi'a. Hodosiu.

XXV. Inspectoratul Birchisiului: Parteniu Gruescu: Bat'a. Tiel'a. Bacamezeu. Ostrovu, Veresmortu. Birchisiu, Capelnasiu. Valea-Mare, Caprior'a, Pagiog'a. Saleiv'a, Bulz'a. Grosi.

XXVI. Inspectoratul Alliosului: Luc'a Calaceanu: Alliosiu, Chesintiu, Fiscutu, Firigihazu, S.-Nicolau-micu. Fibisiu. Buzatu, Nadasiu. Comiatu.

XXVII. Inspectoratul Chiseteului: Georgiu Berariu: Belintiu, Chiseteu, Budintiu, Ictaru, Topolovetiu-Mare, Siusitr'a, Siusianovetiu, Hasiasiu, Panniov'a, Babsi'a, Dragoiesci, Ohaba forgaciu, Ficariu, Jabaru, Custeui-Mare, Gruinu.

XXVIII. Inspectoratul Leucusiesciloru: Adamu Ros'a: Belintiu, Cutin'a, Leucusiesci, Monostoru, Rachit'a, Remetea-Lunga. Padurani. Bunea, Dubesci, Topl'a, Iersnicu. Ohab'a-Lunga, Cladov'a, Fadimacu, Tergovisee.

XXIX. Inspectoratul Temisioarei: Dr. Paulu Vasiciu: Fabricu S.-Georgiu, Fabricu S.-Elia, Maierile, San.-Andrasiu, Ghirocu, Medvesiu, Mosinit'a, Ghirod'a. Remetea. Bucovetiu, Cernetihazu, Chisiod'a, Siagu, Parti'a. Utvinu, San.-Mihaiu rom., Beregsu, Pobda. Pustinisiu, Bazosiu, Iezvinu. Ianov'a.

XXX. Inspectoratul Vingei: Nicol. Cosariu: Seceani, Ving'a, Muraniu, Monostoru, Jadaniu, Hodoniu, Calacea, Benceculu rom., Barati'hazu, Munariu, Bodrogu. Secusigiu, Pesacu.

XXXI. Inspectoratul Iancaidului: Ioane Popoviciu: Toraculu-Mare, Toraculu-Micu, Iancahidu, Ecic'a romana, Sarci'a rom.

XXXII. Inspectoratul Comlosiului: Georgiu Gataintiu: Comlosiu, Constanti'a. Beb'a. Valcani, Chisi-Orosiu, Nereu (Dugosela.)

ad Nr. $\frac{127}{sc. 44}$ 1871.

INSTRUCTIUNE

pentru inspectiunea si visitatiunea scóleloru populare romane confesionale gr. orientale, din districtulu consistoriului aradanu.

§. 1. Cá scólele populare se se póta cu succesu inspectiuná si conduce, se impartiescu tóte comunele in cercuri scolastice.

§. 2. In eparchi'a Aradului se infintiaza XXXII. de cercuri scolastice.

§. 3. Pentru fiacare cercu scolasticu se denumesce de catra Senatulu scolasticu cate unu Inspectoru de scóle cercuale, si spre acestu scopu se prevede cu necesariulu decretu.

§. 4. Tóte scólele romanesci populare confesionale gr. orientale din unu cercu de scóle, suntu supuse inspectorului de scóle cercualu.

Tóte dispuzetiunile si ordinatiunile mai inalte atingátorie de trebuintiele scolastice au a se indreptá catra densulu.

§. 5. Inspectorulu de scóle cercualu, are se faca o esacta consemnatiune, despre tóte scólele populare confesionale a le cercului seu, de dupa formulariele conspecteloru ce i se voru tramite din partea senatului scolariu.

§. 6. Inspectorulu de scóle cercualu are de a curentá prin respectivulu seu cercu tóte normalele si ordinatiunile mai inalte, si a vigilé cá se se eféptuésca cu tóta esactitate. Despre tóte afacerile scolastice, ce cadu in cler'a activitatii sale, va portá unu protocolu de gestiune cu numerii curenti, actele scolastice le va asiediá in ordine buna si le va pestrá in archivulu seu.

§. 7. Inspectorulu de scóle cercualu are sigilulu seu propriu cu inscriptiunea urmatoria: „Inspectoratul de scóle cercualu confesionalu greco-orientalu N. N.“

§. 8. Inspectorulu de scóle cercualu ia influintie la radicare noua, ori largirea, ori regularea scóleloru deja existente, in contielegere cu comitetulu parochialu ori protopresviterulu concerninte. Elu va avé a ingriji si pentru fipsarea fiereloru dupa impregiurarile locali.

§. 9. Inspectorulu de scóle cercualu trebuie se aiba esacta cunosciintia despre tóte, ce s'aru intempla in cerculu de scóla alu seu. Dreptu aceea elu are a visitá si a esaminá in fia-care comuna besericéscá starea scólei esterna si interna baremu de doue ori intr'unu anu. Observendu ori aretandu-ise vre-o scadere, se va consultá cu comitetulu concerninte, si vá cautá a o delaturá in catu cade acest'a in sferé activitatatii sale; é' unde acést'a nu ar fi cu putint'a, acolo va face despre tóte aretare senatului scolasticu. — Cu deosebire Inspectorulu de scóle cercualu, la visitarea scóleloru cercului seu, are de a indreptá atentiunea s'a la urmatóriele puncte.

- a) cercetéza-se scóla regulatu;
- b) tienu invetiatorii regulatu órele prescise;
- c) impartasiesce-se instuctriunea din tóte obiectele de invetiamentu prescisu;
- d) pasiescu ei la fiacare obiectu de invetiamentu corespundietoriu scopului, si cu privire la cerintiele practice, si nu cumva estindu unu obiectu pié tare cu detrimentulu altui obiectu de invetiamentu;
- e) manuéza-se cuvintiosu disciplin'a scolastica, cum se inrtebuintéza premiele, si cumu se aplica pedepsele conductu-se elevii spre o portare religiosu morala;
- f) suntu cataloge de diligintia si cercetarea scólei in ordine buna, si pazescu-se prescisele normali pentru cercetarea scólei cu tóta esactitatea.
- g) tiene parochulu cu elevii prescis'a catechisatiune in orele ordinate pentru obiectele de invetiamentu religióse, si metod'a cuvintiosa; cercetéza elu scóla si afara de catechisatiune si lucra cu efectu asupra parintiloru, cá ei se promoveze tréb'a scolaria, si se intimpine pre invetiatoriu cu buna vointia si insuffetire;
- i) intereséza-se comitetulu parochiala si Directorulu localu de scóla, si in ce modu promovéza ei tréb'a scolaria, mai alesu cercetarea scolei, si apera ei pre invetiatoriu in dreptulu si competintia s'a inaintea comunei bisericesci;
- k) ce defectu s'a observatu la edificiuu scólasticu si la aparatele lui;
- l) are scól'a midilócele de invetiamentu prescise, in ce stare suntu, inceputu-sa infintiarea bibliotecii;
- m) are scól'a gradina de pomeritu si de legume, si in catu prosperéza acést'a;
- n) cumu propasiescu elevii in art'a gimnastica;
- o) inceput'au comunele bisericesci a infintiá fondu scolasticu, unde si in ce modu;
- p) primescu invetiatorii lefele si alte competintie ale loru la tímpu cuvintiosu si de plinu;
- q) corespundu invetiatorii chiamarii loru, ce defectu s'a observatu in tractarea obiecteloru de invetiamentu si ce s'a facutu spre delaturarea loru;
- r) intereséza-se parintii de scóla, cumu conlucra ei spre educarea prunciloru peste totu, si cu deosebire indemnendu

se mérga la scóla. Ce impedimente ópresce pe prunci dela cercetarea scólei, cum s'ar poté delaturá aceste seu baremu micsiorá, cumu se pórtá ei catra invetiatori; si in fine

s) este scóla situata pe locu sanatosu, bine edificatu, uscatu, curata, aerita, luminósa si are materialu de incalditu.

§. 10. Visitatiunea scólei se face de regula cu tienerea esameloru. Aru fi inse de doritu, cá acolo unde suntu midilóce si modru se se visiteze si pre nesciute, caci numai atunci se póte vedé starea scólei in tóte directiunile.

§. 11. Despre visitatiunea regularia se íá protocolu, in care se se adnoteze toti cei de facia, cari au influintia asupra scolei. Apoi consemnatiunea copiiloru buni de scóla, catalógele de diligintia si de cercetarea scólei, esaminarea obiecteloru scripturistice si de lucrulu cu man'a, consemnatiunea obiecteloru de invetiamentu si pana unde s'a propasitu in ele, consemnatiunea copiiloru seraci si a cartiloru, ce li s'aru fi datu. Protocolulu de gestiune si de ordinatiunele mai inalte.

§. 12. Inspectorulu de scóle tiene esamentulu cu óresi care festivitatie, pune însusi intrebari eleviloru, cá se se convinga de suntu initiati in tóte obiectele de invetiamentu, inse astufeliu, cá elu se nu tréca peste capacitatea eleviloru. In tempulu esaminarii indreptá atentiunea s'a asupra catechetului, invetiatorulu si eleviloru, cá se se convinga despre desteritate si metod'a acelor'a, si despre portarea si atentiunea acestor'a. Elu observa déca s'a estinsu invetiamentulu asupra tuturoru eleviloru, si pana la ce desteritate au devenitu ei in fie care obiectu de invetiamentu, si in catu elevii prin portarea si atentiunea loru suntu dedati la cuvintia, moralitate si primirea buneloru simtiemente.

§. 13. Dupa finirea esamenulu inspectorulu de scóle cercualu spune resultatulu aceliui, bunu, sau reu; aráta defectele si ordinéza delaturarea loru. Luada, unde se póte premiaza pre elevii, cari au esclatu, in responsuri si frecuentarea scólei, precumu si in bun'a purtare, si pre parintii cari s'au ingrijitu de sporiulu loru, si admonéza pre cei lenesi si neascultatori, apoi facendu se iese elevii si invetiatoriu. intréba representantia comunci besericesci: are ceva de observatu asupra invetiatoriuu, dupa aceea chiama inainte pre invetiatoriuu, si ii spune cele, ce sau observatu in contra lui, asculta respunsu lui, il íá in aparare, unde are dreptu, si lu admonéza, unde nu are dreptu. — Cercetéza cuitantiele despre impartirea cartiloru la scolarii seraci, in catu aceste corespundu cu numerulu cartiloru primite, si dupa ce sau indepatu toti óspetii, tiene o vorbire cu invetiatoriuu si catachetulu, laudandu-i unde merita, si esponendu-li smintele, apoi informendu cumu au se se póte in viitoriu.

§. 14. Problem'a Inspectorulu de scóle la visitatiunea scólei este, a recomandá si imbarbatá tréb'a scolastica. Elu dara in afacerea acést'a oficiosu a s'a. va observá intieptiune, modestia, stima si amicitate catra toti cei ce contribuescu la sustienerea si sustarea scólei, si mai bine vá incerca tóte cu blandetie, de catu va precipetá tóta tréba prin unu zelu nematuru, ne precautu. Elu va ingriji cá pre catu se póte se nu cada nimeru spre greutate ori se se deoblige cuivá.

§. 15. Dupa visitatiunea scóleloru va compune Inspectorulu de scóle din protocólele de visitatiune si din relatiunele, ce au sei tramita invetiatorii cu finea anulu scolasticu, tabe-

lele de condițiunea scóloru și ale substerne senatului scolaricu cu o relațiune pãna la finea lui Augustu. Relațiunea are din parte se chiarifice, ér' din alta se indeplinésca cele ce se contienu in tabele de condițiune ale scóloru, adeca: statulu personalului invetiatorescu, numerulu slóleloru și alu scolariloru, starea invetiamentulu și causele propasirii ori repasirii lui, actiunile meritátorie (deosebitii promotori ai trebei scolaria) cartile, ce le a edatu vre unu invetiatoriu, premiele impartíte, ori admonitiunile mai inalte și totu ce aru mai fi de facutu, cá invetiamentulu se devina mai universalu și mai folositoriu și adeca: unde aru mai trebui redicate scoli noue ori largite cele deja esistinte, unde aru trebui postati invetiatori noui, cum s'aru potè infintiá scóle popularie mai inalte, baremu una in fia care cercu scolaricu, ce pedece se afla in contr'a inaintarii trebei scolarie in cercu, cum suntu aceste de a se delaturá, și ce midilóce aru fi de a se aplicá spre promovarea invetiamentulu și disciplinei scolaria prosperitória. In fine a insemná pre acei invetiatori, cari au tienutu óre de repetitiiuni cu elevii trecuti de 12 ani, precum și cu adultii, adeca cu cei ce trecendu versta scólei nu mai potu fi obligati, nici la trecuentarea scólei de tóte dilele, nici la cea de repetitiune, cari sau distinsu in pomeritu, gredinaritu, stuparitu; apoi bibliotece'a și fondulu scólei, cu privire la fundatiuni și fundatori.

§. 16. In casuri speciale, acaroru decidere, cade afara de sfer'a activitatii Inspectoriloru de scóle cercuale, și cari nu se potu amaná, face aretare la senatulu scolaricu, și cere inviatiiune, asemenea are se urmeze și in casuri insemnate candu dupa instructiunea ori ordinatiunea, ce i-a venit, nu aru potè decide vre o cauza cu certitudine.

§. 17. Inspectorulu de scóle are se asiste la conferintiele invetiatoresci și se se ingrijésca cá comun'a bisericesca, in care se tiene conferinti'a, se staruésca pentru tóte cele de lipsa ale adunarii invetiatoresci. Elu va ingriji cu deosebire și pentru tienerea scóloru de repetitiune in tóte comunele.

§. 18. Tóte aceste functiuni ale Inspectorulu de scóle cercualu suntu deocamdata onorifice. La celu mai de aprópe sinodu eparchialu inse, se va face propunere pentru reboficarea viaticulu și a diurneloru sale, ce-i compete pentru visitarea și inspectiunarea scóloru din cerculu seu precum și pentru veri cari alte esmiteri oficióse.

Din siedinti'a senatulu scolaricu, tienta in 28. Ian. 1871.

N. $\frac{1256}{1871}$. B.

Cerculariul episcopescu despre

introducerea competintieloru timbrale, in cause divortiale, adresatu catra toti protopresviterii.

Inaltulu Ministeriu r. u. de culte și instructiunea publica prin intimatulu dto. 5. Decemvre, 1870. relativu la §-lu 19. alu art. de lege XXIII. din anulu 1868. dupa care inprocese divortiale esibitele și sentintiele aduse in aceste — fara de privire și distinctiune

la judecatori'a in antea careia sau inceputu și pertractatu acele procese — in asemenea mesura suntu obligate la competintie, — la recercarea Inaltulu Ministeriu r. u. de finantie dto. 19. Octovre, 1870. Nr. 46427. in intielesulu §-lui 80. art. XXI. anulu 1868. a binevoitu a dispune: cá despre tóte esibitele și sentintiele supuse timbrului, care au obvenit in sfer'a de competintia a consistorieloru dela pasirea in viétia a articolulu de lege XXIII. din anulu 1868. in cátu acele nu dupa lege, séu nici decátu, séu numai defectuosu suntu prevediute cu timbru, respective nu au fostu comunicate cu directiunea finantiara séu cu oficiulu de contributiune pentru croirea competintiei. — facendu-se unu cospectu, incare se se espuna meritulu și numerulu esibitulu și alu sentintiei, nu altcumu caracterulu și locuinti'a partii respective, acel'a pentru trecutu se se transpuna la directiunea de finantia cercuala, éra pentru viitoriu se se observeze dispusetiunea legei cu punctualitate, și deosebi copiile sentintieloru se se tramita oficiulu concerninte de contributiune. —

Aceste Preonoratu. DTa nu vei intardiá de o parte a le aduce in protopresvitaratulu submanatu la cunoscentia puplica și a dispune inducerea loru in protocolulu cercularieloru, éra de a alta parte cá mai virtosu din partea scaunulu protopresviteralu, carele pentru causele susatinse e forulu de prim'a instantia, se se observeze cu acuratétia.

Aradu, 3. Decemvre 1870,

Procopiu Ivacicoviciu, m. p.
Episcopulu aradului.

Nr. 166.

Dispusetiuni Consistoriale in resortulu episcopescu.

Cerculariu.

Esmisu din partea consistoriulu greco-orientalu romanu alu Aradului, in meritulu asecurarii edificieloru bisericesci, parochiale și scolarie.

Intemplauduse unu focu in comun'a Comiatu, — protopresviteratulu Lipovei, — a dearsu cu totulu și edificiu scólei gr. or. confesionale de acolo, — fora a fi fostu asecuratu in contr'a eventualitatei foculu; prin ce amintitei comune bisericesci s'a causatu o dauna mare, in catu din lips'a medilóceloru materiale, nu este in stare a-si redicá altu edificiu nou pentru scóla; éra déca dearsulu edificiu ar' fi fostu asecuratu la atare societate comun'a bisericescu ar' capatá o desdaunare corespundiátoria valórei edificiuulu dearsu.

Deci — pentru prevenirea astorufeliu de eventualitati. — din incidentulu mai susu amintitei intemplari. consistoriulu nostru diecesanu, — in siedinti'a sa plenara din 15. Ianuariu a. c. a dispusu: a se pune in datorinti'a tuturor comuneloru bisericesci. cá edificiele bisericeloru, scóleloru si ale caseloru parohiale aflatorie in comuna se le asecuraze la atare societate de asecuratiune cunoscuta de bunu renume si cu destula garantia pentru desdaunare: recomandanduse comuneloru besericesci: „Societatea de asecuratiune reciproca „Transilvania“ din Sibiiu.”

Competintiele premielloru obveninde pentru sum'a asecurata, — comitetele parohiale le voru solvi din veniturile ordinare besericesci, despre care la finea anului voru avea se-si dea séma naintea sinodului parohialu.

Acést'a dispusetiune spre scire si acomodare este de a se comunicá respectiveloru sínóde si comitete parohiale din submanuatulu tractu; avendu Pr. on. T'a a supraveghiá: ca dupa impregiurari in totu loculu se se si efeptuésca.

Datu din siedinti'a consistoriale tienuta in Aradu 4. Februariu 1871.

Procopiu Ivacicoviciu, m. p.
Episcopulu aradului.

Afaceri bisericésci.

Cu referinti'a la punctulu intaiu din rubric'a „Afaceri bisericesci.” a Nrului 3. din a. c. a acestei foi, aflamu de bine a aduce la cunoscenti'a on. pub. si adres'a de multiumire a venerabilulu consistoriu diecesanu din Aradu pentru acést'a fapta maritimósa si filantropica. adresata Preon. D. Meletui Dregiciu protopresviterulu Temisioarei. — care nu si'a citiatu neci o ustene'la de a se face midilocitoriulu acestei donatiuni *) ce se pote vedé din urmatórea adresa:

Preonorate Domnule Protopresvitere!

Oficiulu cartii funduaria alu Magistratulu cetatii lib. reg. Temisior'a sub datulu de 12. Ianuariu a. c. Nru ^{20.} a car. fun. a transpusu acestui consistoriu documintele de donatiune a veduvei Catarin'a Lepaiciu,

*) Dupa cum suntemu informati din fonte singuru Dnulu Proto. M. Dregiciu, a cercefatu pe reposat'a in totu decursulu morbului capacitand'o in continuu in meritulu acést'a. Amu dori ca acést'a fapta démna de tota land'a se servésca de esemplu la toti DD. protopopi si preoti la asemene casuri mortuale, cáci acést'a e unu midilocu fórté acomodatú spre infintiarea fonduriloru scolare. Multe moduri si ocazioni se deschidu cá acést'a inse prin ne interesare se trecu cu vederea, si pentru putine ustenele se lasa de se perdu folósele cele mari a besericii si natiunei.
Red.

despre cele doue realitati donate srpe scopulu ajutorarei scóleloru nóstre confesionale romane de langa biserica S. Georgiu din suburbiulu Traficu — Temisior'a — care documentu prin staruinti'a Preon. Dniei Tale s'a si transcrisu in cartea funduaria, pre numele „comunei bisericesci romane gr. or.“ din acelasi suburbiu.

Consistoriulu Nonstru diecesanu in siedinti'a tienua in 4. februariu a. c. luandu la placuta cunoscentia acést'a fapta filantropica si maritimósa a susatinsei veduve condusa de simtiulu nobilu alu crestinitatii. — pe langa repetirea multiumitei esprimate deja din partea Nóstra sub Nru ^{34.} Sc. 13. — a dispusu: cá de órece din totu cuprinsulu acestui actu se vede. cá Preon. Dnia T'a inprivintia acestui donu. in parte esentiala ai colucratu, — se Ti-se esprime multiamita si recunoscenti'a acestui consistoriu, pentru acést'a straduinti'a multu folositoare pentru educatiunea tenerime'i nóstre scolaria.

Aradu 8. Februariu 1871.

Procopiu Ivacicoviciu, m. p.
Episcopulu Aradului.

Parastasu. Astadi in ^{14/26} Faurariu in biserica catedrala de aicea dupa finea santei liturgii: se va tine parastasu pentru sufletulu fericitulu

Emanuilu Gojdu.

marele fundatoru alu bisericei nóstre gr. or. sub conducerea personala a Inaltu presantitulu Dnu Episcopu diecesanu: la care prin acést'a se invita on. pub. din locu.
Redactiunea

VARIETATI.

** Scire interesanta: In 23. februariu a. c. vota diet'a tierii pentru confesiunea nóstra gr. orientala o suma de 100,000 fl. val. aust.

□ Cestiunea bisericei bulgara s'a deslegatu conformu dorintieloru natiunei bulgare. Pórt'a a sanctionatu regulamentulu statatoriu 134 de puncte, elaboratu de comisiunea bulgara. Capulu bisericei sub nume de Metropolitu capata unu salariu de 100 mii piastri pe anu la acést'a patriachulu si-a datu deminiunea, carea sa si primitu.

** (Unu donu maritimósu) Locuitoriulu din Secasiu Petru Lele, — condusu de nobilulu simtiu alu pietatii catra biserica nósta dreptumaritoria; au donatu unu rondu de odóra pretióse preotiesci in valóre de 100 fl. pe partea bisericei locale din Secasiu. — Tragemu atentiunea stimabililoru lectori ai nostri, — asupr'a acestei fapte maritimósa — démna de recunoscentia.

Post'a Redactiunei.

Dlui M. D. in Temisior'a sumele trimise in doue ronduri le-amu primitu; cele promise le asteptamu; ve multiamimu. Dlui M. B. in Logosiu: se va publicá in Nru viitoriu ti-multiaminu.

Pentru redactiune: **Mihailu Sturz'a.**

Tipariulu lui Stefanu Gyulai in Aradu.